

КОЦУПАЛ Олександр,
аспірант кафедри обліку та оподаткування
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0002-8634-2954
o.kotsupal@knute.edu.ua

KOTSUPAL Oleksandr,
Postgraduate student at the Department
of Accounting and Taxation
State University of Trade and Economics
Kioto St., 19, Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0002-8634-2954
o.kotsupal@knute.edu.ua

ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

FINANCIAL FORECASTING IN THE CONTEXT OF GLOBAL UNCERTAINTY

Вступ. Соціально-економічні потрясіння останніх років висвітлили недоліки поточної моделі фінансового прогнозування та пов'язані з цим виклики: обмеженість традиційного підходу до генерації сценаріїв; нестача схожих подій в історії для порівняння; неврахування соціально-економічного контексту під час розроблення сценаріїв; відсутність інтегрованого у прогнозування стрес-тестування на актуальність; нездатність існуючих процесів підтримувати швидкий темп перегляду прогнозів.

Проблема. Посилення невизначеності економічних процесів призвело до ситуації, коли продовження ведення бізнесу в умовах "як зазвичай" зараз є неможливим, оскільки попередньо визначені статичні прогнози швидко втрачають актуальність, що зумовлює зростання хаотичності та необґрунтованості прийняття рішень. Це потребує застосування нового підходу до фінансового прогнозування – прогнозування в умовах глобальної невизначеності.

Метою статті є висвітлення глобальних ризиків, в яких оперують сучасні підприємства, та окреслення принципів ефективного фінансового прогнозування за умов глобальної невизначеності.

Методи. Використано низку методів та підходів: діалектичний, аналітичний, синтезу, порівняльний, узагальнені; системний, інституційний, історичний та логічний.

Результати дослідження. Важливим елементом забезпечення ефективності фінансового прогнозування в умовах невизначеності є ідентифікація та моніторинг випереджальних індикаторів, що дає змогу вчасно зафіксувати перші ознаки зміни драйверів прогнозу. Такі індикатори можуть бути різними для

Introduction. The socio-economic turmoil of recent years have highlighted the disadvantages of the current financial forecasting model and related challenges namely the limitations of the traditional approach to scenario generation; lack of similar events in history (for comparison); non-consideration of the socio-economic context when developing scenarios; absence of integrated stress testing for relevance in forecasting; the inability of existing processes to support the rapid pace of forecast revision.

Problem. The increase of economic processes uncertainty has led to a situation when doing business in «usual» continuation is impossible, as predefined static forecasts are irrelevant, so it leads to the growth of chaotic and unreasonable decision-making. This requires the application of a new approach to financial forecasting in conditions of global uncertainty.

The aim of the paper is to highlight the global risks in which modern enterprises operate and outline the principles of effective financial forecasting under conditions of global uncertainty.

Methods of dialectical, analytical, synthesis, comparative analysis, generalizations together with systemic, institutional, historical and logical approaches were used in the paper.

Results. An important element of effectiveness ensuring of financial forecasting in the context of uncertainty is the identification and monitoring of anticipatory indicators, which makes it possible to record the first signs of changes in forecast drivers in a timely manner. Internal, market and macroeconomic indicators may be

кожного бізнесу: внутрішні, ринкові, макроекономічні. Оскільки зміни відбуваються дуже динамічно, найкращого ефекту можна досягнути, аналізуючи такі показники в реальному часі, за допомогою інформаційних систем або використовуючи інструменти штучного інтелекту.

Висновки. Ризики, перед якими опинилась світова економіка, формують для підприємств унікальні умови невизначеності та турбулентності, за яких доцільно дотримуватись таких принципів фінансового прогнозування: крос-функціональна робота над визначенням релевантних бізнес-драйверів; фокусування на найважливіших драйверах; виділення різних сценаріїв залежно від впливу специфічних викликів; моніторинг випереджальних індикаторів; постійний перегляд прогнозів.

Ключові слова: фінансове прогнозування, фінансова стратегія, глобальна невизначеність, ризики.

JEL Classification: M 41

Вступ. Світову економіку все частіше збурюють непередбачувані події, тому фінансові аналітики опинились перед фактом, що їх звичайні підходи до фінансового прогнозування є застарілими. Соціально-економічні потрясіння останніх років висвітлили недоліки поточної моделі фінансового прогнозування та пов'язані з цим виклики: обмеженість традиційного підходу до генерації сценаріїв; нестача схожих подій в історії для порівняння; неврахування соціально-економічного контексту під час розроблення сценаріїв; відсутність інтегрованого у прогнозування стрес-тестування на актуальність; нездатність існуючих процесів підтримувати швидкий темп перегляду прогнозів. Перебуваючи в умовах перманентної фінансово-економічної турбулентності, стрімких змін політичного, соціального та економічного контексту, суб'єкти господарювання змушені вдаватися до вдосконалення інструментарію фінансового прогнозування для того, щоб бути готовими як до майбутніх ризиків, так і нових можливостей. Проблема адаптації прогнозів до мінливого зовнішнього середовища особливо актуальна в Україні.

Проблема. Глобальний тренд до зростання невизначеності економічних процесів підсилений локальними викликами роботи в умовах воєнного часу. Ведення бізнесу в умовах "як зазвичай" зараз є неможливим, оскільки попередньо визначені статичні прогнози швидко стають відірваними від життя, що призводить до зростання хаотичності і необґрунтованості прийняття рішень. За глобальної невизначеності виникає потреба у застосуванні нового підходу до фінансового прогнозування.

Проблематика орієнтації облікової системи на формування інформації про майбутні тренди розвитку підприємства в умовах глобальної невизначеності, ідентифікація чинників створення вартості у перспективі актуалізується через необхідність впровадження системи інтегрованого звітування як підґрунтя для діагностики візії майбутнього.

different for each business. Changes are taking place very dynamically, the best effect can be achieved by analyzing such indicators in real time, with the help of information systems or using artificial intelligence tools.

Conclusions. *The world economy faces the risks that form unique conditions of uncertainty and turbulence for enterprises; it is advisable to follow the principles of financial forecasting like cross-functional work on the identification of relevant business drivers, focusing on the most important drivers, selection of different scenarios depending on the impact of specific challenges, monitoring of anticipatory indicators, constant forecasts review.*

Keywords: *financial forecasting, financial strategy, global uncertainty, risks.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широкий спектр наукової проблематики фінансового прогнозування за глобальної невизначеності перебуває у фокусі дослідницької уваги українських та іноземних учених. Н. Бондаренко розкриває значення прогнозування у системі управління бізнесом та аналізує основні проблеми, які перешкоджають ефективному прогнозуванню на українських підприємствах, визначаючи основні переваги прогнозів для бізнесу [1]. Українські дослідниці О. Вишневська та І. Колодій аналізують сутність та значення фінансового прогнозування на підприємствах, обґрунтовуючи основні етапи його здійснення [2].

В. Коваль, О. Слободянюк та В. Янковий на основі виробничої функції Аллена обґрунтовують та систематизують напрями прогнозування на основі завдань моделювання, аналізу та прогнозування виробництва на підприємствах [3]. Макроекономічний аналіз наслідків вторгнення росії на територію України, прогнози глибини спаду української економіки у 2023 р. надано у дослідженні М. Скрипниченко, яка розкриває вихідні умови прогнозування післявоєнного відновлення економіки України, залучення інвестицій, забезпечення нагромадження капіталу на основі макроекономічної стабілізації [4].

Українськими ученими А. Мазаракі та Т. Мельник проаналізовано напрями структурної переорієнтації попиту та виробництва внаслідок руйнування економічних зв'язків та ланцюгів доданої вартості, окреслено перспективи реформування української економіки на основі визначення пріоритетів майбутнього економічного розвитку [5]. Віддаючи належне науковим здобуткам учених у царині фінансового прогнозування, слід відзначити недостатню обґрунтованість вказаних питань саме за глобальної невизначеності.

Метою статті є висвітлення глобальних ризиків, з якими стикаються сучасні підприємства, та окреслення принципів ефективного фінансового прогнозування за умов глобальної невизначеності.

Методи. Використано низку методів та підходів: діалектичний, аналітичний, синтезу, порівняльний, узагальнень; системний, інституційний, історичний та логічний підходи.

Інформаційною базою дослідження слугували праці українських та іноземних науковців з питань теорії і методології фінансового прогнозування, аналітичні огляди міжнародних інституцій, звітність підприємств та їх об'єднань.

Результати дослідження. Фінансове прогнозування є механізмом використання специфічного інструментарію розрахунку основних фінансових показників, що дає змогу формувати фінансові плани підприємства, вирішувати визначені завдання та передбачити негативні економічні наслідки у контексті впливу різноманітних ризиків. Вказаний методологічний вимір фінансового прогнозування діяльності суб'єктів господарювання набуває ваги під час визначення найважливіших

напрямів соціально-економічного розвитку на основі фінансової стратегії. Прогноз окреслює сфери та можливості, у межах яких можуть бути поставлені реальні завдання й цілі, виявляє проблемні аспекти, які повинні стати основою в оцінці ризиків діяльності. Під час фінансового прогнозування розглядають варіанти активного впливу на об'єктивні фактори майбутнього розвитку. Фінансовий прогноз являє собою дослідження перспективних векторів розвитку, що не обмежене ухваленими рішеннями, а тому має попередній та варіантний характер, горизонти його не обмежені рамками планового періоду й неодмінно мають урахувати ймовірні ризики [2; 3].

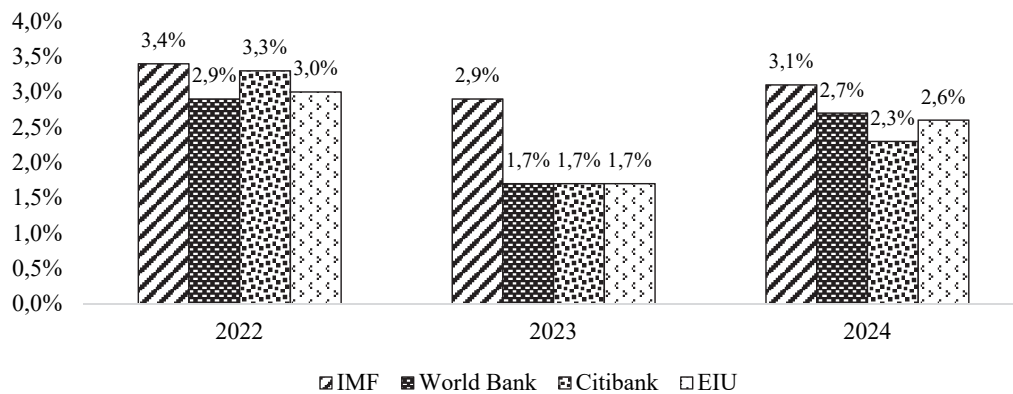
World Economic Forum у 2022 р. провів дослідження сприйняття глобальних ризиків, у рамках якого, опитано більше 1 300 світових лідерів різних спільнот: академічної, бізнесу, державного управління та громадськості. Відповідно до результатів дослідження понад 80 % респондентів очікують збереження значної волатильності протягом, як мінімум, двох наступних років з численними шоками, які будуть охоплювати різні напрями діяльності людини [6]. Найбільший вплив передбачається внаслідок реалізації соціальних та екологічних ризиків, а також економічних та геополітичних трендів.

Найбільш серйозним глобальним викликом у перспективі найближчих років вбачається криза зростання вартості життя. У 2022 р. спостерігалось суттєве зростання вартості товарів першої необхідності, зокрема під впливом переривання ланцюгів постачання продуктів харчування та енергоносіїв з України та росії. Для стримування внутрішніх цін близько 30 країн запровадили обмеження, в тому числі заборони на експорт продовольства та енергоносіїв, що прискорило світову інфляцію [7].

Глобальна криза вартості життя може спричинити зростання кількості протестів та політичної нестабільності. У 2022 р. протести з приводу підвищення цін на продовольство та енергоносії відбулись у 148 країнах, деякі з яких призвели до політичних потрясінь, страйків та людських жертв [8]. Водночас, подальші перебої у ланцюгах постачання можуть призвести до збереження стійкої базової інфляції та подальшому підвищенню відсоткових ставок, збільшуючи ризик боргової кризи, тривалого економічного спаду та проблем у сфері фіскального планування. Нестача енергоносіїв може зумовити хвилю відключень електроенергії та простою бізнесу.

Управління інфляцією є одним з найбільших глобальних викликів. Відповідно до даних Світового банку, медіана інфляції у світі у другій половині 2022 р. перевищила 9 %, досягнувши найвищого рівня з 1995 р. Водночас, Міжнародний валютний фонд прогнозує зниження інфляції до 6.5 % у 2023 р. та 4.1 % – у 2024 р., з більш відчутною дезінфляцією в розвинених економіках. Висока глобальна інфляція спричинила швидке, синхронне запровадження жорсткої монетарної політики у різних країнах, що в свою чергу зумовило погіршення умов на фінансових ринках [9]. Подальша зміна політики центральних банків у кількісних та часових вимірах перебуває у суттєвій невизначеності.

Провідні міжнародні інституції прогнозують сповільнення економічного зростання у 2023 р. до рівня 1.7 %, що може стати третім найнижчим значенням за майже три останніх десятиліття (рис. 1). Поєднання повільного зростання, жорстких фінансових умов та збільшення заборгованості може послабити інвестиції та спровокувати корпоративні дефолти, а їх посилення або поява нових негативних шоків імовірно підштовхне світову економіку до рецесії.

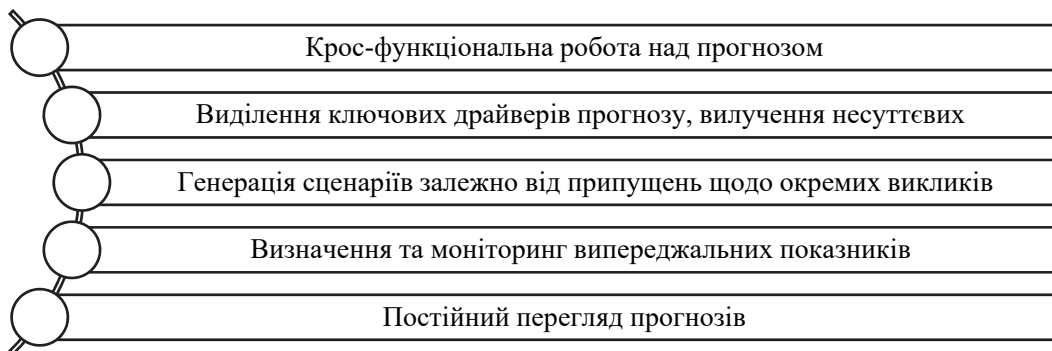

Рис. 1. Прогноз зміни реального світового ВВП, % до попереднього року

Джерело: побудовано автором за даними [7; 9–11].

За підсумками дослідження *World Economic Forum*, геополітичне протистояння є третім найбільшим глобальним ризиком. Активне застосування економічних інструментів у боротьбі між глобальними силами демонструє вразливості, спричинені торговельною, фінансовою та технологічною взаємозалежністю між країнами. Так, повномасштабна війна в Україні спричинила запровадження санкцій, націоналізацію ключових гравців, збільшила репутаційні та юридичні ризики для транснаціональних компаній. Ряд країн впровадили захисні заходи для стимулювання місцевого виробництва та мінімізації іноземного втручання у критично важливі галузі, які включають субсидії, жорсткіший інвестиційний скринінг, політику локалізації даних, візові заборони та виключення компаній з ключових ринків. Під впливом фінансових обмежень, а також контролю над експортом технологій та інтелектуальної власності порушується вільний доступ до глобалізованого капіталу, праці, товарів та послуг, тобто відбувається певна деглобалізація.

Функціонуючи в контексті глобальних ризиків, підприємства повинні формувати гіпотези щодо можливостей змін зовнішньоекономічних та зовнішньополітичних умов діяльності, оцінювати вплив соціально-економічних та регуляторних факторів, ймовірності та наслідки від реалізації ризиків у межах кожного прогнозу [1]. Фінансове прогнозування за глобальних ризиків потрібно будувати з урахуванням невідомості навколишнього середовища. Фахівці консалтингової компанії *"Deloitte"* виділяють п'ять принципів прогнозування в умовах невідомості. Їх дотримання сприяє зростанню ефективності прогнозування та збільшує його цінність для системи прийняття рішень (рис. 2).

Рис. 2. Принципи прогнозування в умовах невизначеності

Джерело: побудовано автором за даними [12].

Ефективне фінансове прогнозування насамперед має спиратись на релевантні вхідні дані та враховувати бізнес-драйвери як доповнення до традиційних фінансових показників. У цьому аспекті додає ефективності співпраця фінансистів з фахівцями інших підрозділів. Крос-функціональна експертиза допоможе визначити релевантні зовнішні та внутрішні бізнес-драйвери для моделювання альтернативних сценаріїв, а також глибше зануритись у контекст сценаріїв. Наприклад, поширеною є колаборація фінансової функції з такими відділами, як технічний, маркетинговий, *IT*, *HR*, продажів та постачання.

Після визначення релевантних драйверів для фінансового прогнозування перед аналітиком постане завдання виділити серед них основні, тобто такі, зміна яких найбільше впливає на результати прогнозу. Зосередження на основних драйверах дає такі переваги для підприємства: прийняття рішень на основі прогнозів буде сфокусоване на найбільш пріоритетних напрямках бізнесу; скорочується обсяг роботи зі збору та аналізу даних, що дає змогу частіше прогнозувати та коригувати його відповідно до нових умов. Наприклад, у галузі телекомунікації ключовими драйверами фінансового прогнозу є залучення та відтік активних абонентів, споживання мобільних даних на одного абонента та середній платіж на одного абонента.

В умовах невизначеності, на противагу класичній концепції, до сценарного аналізу "песимістичний – базовий – оптимістичний" висувається ранжування можливих сценаріїв залежно від припущень щодо розвитку специфічного контексту та окремих подій. Таким контекстом може бути логістична криза, стагфляція, пандемія, воєнні дії тощо. Наприклад, під час війни сценарії прогнозування можуть фокусуватись на різних оцінках тривалості воєнних дій, кількості окупованої території, обсягу міграції населення (в межах країни і за кордон) або тривалості відключень електроенергії.

Показовим є приклад технологічної фірми *Indeed*, яка втрималась на плаву під час кризи *COVID-19* та закінчила 2020 р. без падіння. Таку стійкість пов'язують з вкоріненою практикою фінансового прогнозування із середнім діапазоном планування 7–10 років та роботою зі сценаріями, які допомагали підготуватись до змін в економічних циклах [13].

Таким чином, на початку кризи компанія вже була готова до неї та мала план дій. Водночас, для забезпечення ефективності фінансового прогнозування під час розроблення сценаріїв доцільно:

- балансувати кількість сценаріїв, щоб були очевидні відмінності між ними та не виникало плутанини;
- прогнозувати в рамках декількох часових горизонтів (коротко-, середньо- та довгострокового);
- не зосереджуватись на побудові високоточного прогнозу;
- оцінювати ймовірності реалізації кожного сценарію, аналізувати потенційні ризики та можливості;
- якомога частіше (за можливості) переглядати припущення та ймовірності сценаріїв.

Важливим елементом забезпечення ефективності фінансового прогнозування в умовах невизначеності є також виділення та моніторинг випереджальних індикаторів. Це дає змогу вчасно зафіксувати перші ознаки зміни драйверів прогнозу. Такі індикатори можуть бути різними для кожного бізнесу: внутрішні, ринкові, макроекономічні. Оскільки зміни відбуваються дуже динамічно, найкращого ефекту можна досягнути, аналізуючи такі показники в реальному часі, за допомогою автоматизації або з використанням інструментів штучного інтелекту. Прикладами таких індикаторів може бути потік покупців на підприємствах роздрібною торгівлі, кількість активних користувачів за день для телекомунікацій або згадки у соціальних мережах для цифрового бізнесу.

В умовах невизначеності фінансове прогнозування стає постійно повторюваним ітераційним процесом. Зміни ключових індикаторів можуть відбуватись щомісяця, щотижня або щодня, і повинні враховуватися у прогнозі настільки швидко, наскільки це можливо, щоб постійно забезпечувати менеджмент актуальним баченням траєкторії розвитку компанії. У такому контексті ознакою ефективного прогнозування є гнучкість. На практиці це пов'язано передусім з автоматизацією обчислень для прогнозування.

Інформаційні системи усувають ризик ручних помилок, миттєво вносять у фінансовий прогноз індикатори з різних джерел (*CRM*, систем бізнес-аналізу, закупівель, бухгалтерії), зводять дані до єдиного формату, а також контролюють наявність відхилень. Оновлені прогнози та сценарії стають миттєво доступними для фінансового відділу, забезпечуючи динамічне реагування на нову інформацію. Також автоматизація вивільняє робочий час для аналізу та постійного вдосконалення прогнозу.

Висновки. Світова економіка наразі опинилась перед фронтом суттєвих ризиків, як-от зростання вартості життя, інфляція, торгові війни, поширення соціального невдоволення, геополітичні конфлікти, зростання боргового тягаря та сповільнення економічного зростання. Ці ризики формують для підприємств унікальні умови невизначеності та турбулентності, в яких підприємствам потрібно навчитись розвиватись та адаптувати до них систему фінансового прогнозування.

Фінансове прогнозування в умовах невизначеності вимагає гнучкості, варіативності та має бути спрямоване на забезпечення швидкого реагування підприємства на зміну обставин. Водночас, ефективність фінансового прогнозування зростає за умови дотримання низки принципів: визначення з фахівцями різних підрозділів релевантних бізнес-драйверів; фокусування на найважливіших драйверах; розроблення різних сценаріїв залежно від впливу специфічних викликів на бізнес; моніторинг випереджальних індикаторів, постійний перегляд прогнозів. У свою чергу, ефективна система фінансового прогнозування в умовах невизначеності підтримує стійкість та адаптивність системи прийняття рішень підприємства, стає одним із факторів зростання його конкурентоспроможності.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що він не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Н. Роль прогнозування в системі управління бізнесом. *Галицький економічний вісник*. 2021. Т. 71. № 4. С. 123-132. http://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.04
2. Вишневецька О. М., Колодій І. П. Сутність і особливості фінансового прогнозування діяльності підприємства. *Фінансовий простір*. 2015. № 1. 63-66. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin pr 2015 1 10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_1_10)
3. Koval V., Slobodianiuk O., Yankovyi V. (2018). Production Forecasting and Evaluation Investments Using Allen Two-Factor Production Function. *Baltic Journal of Economic Studies*. 4(1). 219-226. <http://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-219-226>
4. Скрипниченко М. І. Макроекономічні оцінки і прогнози повоєнного відновлення економіки України. *Економічна теорія*. 2022. № 2. С. 29-43. <http://doi.org/10.15407/et2022.02.029>
5. Мазаракі А., Мельник Т. Економічна безпека України в умовах російської агресії. *Scientia fructuosa*. 2022. № 5. С. 4-28. [http://doi.org/10.31617/1.2022\(145\)01](http://doi.org/10.31617/1.2022(145)01)
6. World Economic Forum, The Global Risks Report 2023. January, 2023. URL: <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2023>
7. World Bank. 2023. Global Economic Prospects. January, 2023. Washington, DC: World Bank. <http://doi.org/10.1586/978-1-4648-1906-3>
8. Protests over food and fuel surged in 2022 – the biggest were in Europe. Politico. URL: <https://www.politico.eu/article/energy-crisis-food-and-fuel-protests-surged-in-2022-the-biggest-were-in-europe>
9. International Monetary Fund, World Economic Outlook Report October 2022: Countering the cost-of-living crisis. October, 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/10/11/world-economic-outlookoctober-2022>
10. Citi Global Wealth Investment. 2022. Wealth outlook 2023. Roadmap to recovery: Portfolios to anticipate opportunities. URL: <https://www.privatebank.citibank.com/newcpb-media/media/documents/outlook/outlookwealthreport2023.pdf>
11. The Economist Intelligence Unit. 2022. EIU Global Outlook – a summary of our latest global views. URL: <https://www.eiu.com>
12. Jason Dess, Nnamdi Lowrie. Financial Forecasting for Extreme Uncertainties. URL: <https://deloitte.wsj.com/articles/financial-forecasting-to-navigate-extreme-uncertainties-01588359726>

13. Ферацці К., Вейріч Н., Гохар К. Конкуренція в новому світі праці: як радикальна адаптованість відокремлює найкращих від решти. Київ: Лабораторія, 2023. 232 с.

REFERENCES

1. Bondarenko, N. (2021). Rol' prognozuvannja v systemi upravlinnja biznesom [The role of forecasting in the business management system]. *Galyc'kyj ekonomichnyj visnyk – Galician Economic Journal*. Vol. 71, 4, 123-132. http://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.04 [in Ukrainian].
2. Vyshnevs'ka, O. M., & Kolodij, I. P. (2015). Sutnist' i osoblyvosti finansovogo prognozuvannja dijalt'nosti pidpryjemstva [The essence and features of financial forecasting of the enterprise]. *Finansovyj prostir – Financial Space*, 1, 63-66. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_1_10 [in Ukrainian].
3. Koval, V., Slobodianiuk, O., & Yankovyi, V. (2018). Production Forecasting and Evaluation of Investments Using Allen Two-Factor Production Function. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(1), 219-226. <http://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-219-226> [in English].
4. Skrypnychenko, M. I. (2022). Makroekonomichni ocinky i prognozy povojennogo vidnovlennja ekonomiky Ukrainy [Macroeconomic assessments and forecasts of the post-war recovery of Ukraine's economy]. *Ekonomichna teorija – Economic Theory*, 2, 29-43. <http://doi.org/10.15407/etet2022.02.029> [in Ukrainian].
5. Mazaraki, A., & Mel'nyk, T. (2022). Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovah rosij-s'koi' agresii' [Economic security of Ukraine in the conditions of Russian aggression]. *Scientia fructuosa*, 5, 4-28. [http://doi.org/10.31617/1.2022\(145\)01](http://doi.org/10.31617/1.2022(145)01) [in Ukrainian].
6. World Economic Forum, The Global Risks Report 2023. January, 2023. <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2023> [in English].
7. World Bank (2023). Global Economic Prospects. January, 2023. Washington, DC: World Bank. <http://doi.org/10.1586/978-1-4648-1906-3> [in English].
8. Protests over food and fuel surged in 2022 – the biggest were in Europe. Politico. <https://www.politico.eu/article/energy-crisis-food-and-fuel-protests-surged-in-2022-the-biggest-were-in-europe> [in English].
9. International Monetary Fund, World Economic Outlook Report. October 2022: Countering the cost-of-living crisis. October, 2022. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/10/11/world-economic-outlookoctober-2022> [in English].
10. Citi Global Wealth Investment (2022). Wealth outlook 2023. Roadmap to recovery: Portfolios to anticipate opportunities. <https://www.privatebank.citibank.com/newcpb-media/media/documents/outlook/outlookwealthreport2023.pdf> [in English].
11. The Economist Intelligence Unit (2022). EIU Global Outlook – a summary of our latest global views. <https://www.eiu.com> [in English].
12. Jason, Dess, & Nnamdi, Lowrie. Financial Forecasting for Extreme Uncertainties. *deloitte.wsj.com*. <https://deloitte.wsj.com/articles/financial-forecasting-to-navigate-extreme-uncertainties-01588359726> [in English].
13. Feracci, K., Vejrlich, N., & G'ohar, K. (2023). Konkurencija v novomu sviti praci: jak radykal'na adaptovanist' vidokremlyuje najkrashhyh vid reshty [Competition in the new world of work: how radical adaptability separates the best from the rest]. Kyiv: Laboratorija [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 02.02.2023.

Прийнято до друку 06.02.2023.

Публікація онлайн 23.02.2023.